גמרא

לכתחלה קתני ולימא ליה גזירה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא ולא מתייבמות קתני דליכא דין יבום הכא בכלל ולימא ליה גזירה שמא ימות ואסור לבטל מצות יבמין ר' יוחנן למיתה לא חייש ולימא ליה (א) ר' אלעזר היא דאמר כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית מדסיפא ר' אלעזר רישא לאו ר' אלעזר ונימא להו דנפול בבת אחת ורבי יוסי הגלילי היא דאמר אפשר לצמצם לא סתם לן תנא כר' יוסי הגלילי ולימא ליה דלא ידעינן הי נפול ברישא אי הכי היינו דקתני קדמו וכנסו יוציאו בשלמא (ב) ראשון אמרינן ליה מאן שריא לך אלא שני אמר חבראי שניה ייבם אנא ראשונה מייבם היינו דקאמר ליה אחיות איני יודע מי שנאן:

מתני' היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן:

גמ' ס"ד דנפלה חמותו תחלה ואמאי ליקו חתן לייבם הך דאינה חמותו ברישא ותהוי חמותו לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה שתחזור להיתרה הראשון א"ר פפא כגון דנפלה הך דאינה חמותו ברישא: תניא ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו וב"ה אומרים יוציאו ר"ש אומר יקיימו אבא שאול אומר קל היה להם לב"ה בדבר זה שבית שמאי אומרים יוציאו ובית הלל אומרים יקיימו ר"ש כמאן אי כב"ש היינו ר"א אי כב"ה היינו אבא שאול ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: היתה אחת מהם כו': האי תנינא חדא זימנא אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת צריכא דאי אשמעינן התם משום דליכא למיגזר משום שני אבל הכא דאיכא למיגזר משום שני אימא לא, ואי אשמעינן הכא משום דאיכא שני דקא מוכח אבל התם דליכא שני אימא לא, צריכא: איסור מצוה כו': הא נמי תנינא איסור

רש"י

חולצות לכתחלה משמע, כלומר אין כאן תקנה אחרת: ולימא ליה גזירה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא · אי אמרת להו יחלוצו לשניה ויבמו ראשונה גזירה דלמא קדים וחליץ לראשונה ואתי לייבומי אידך שניה דסברי מה איכפת בין זו לזו אבל בדיעבד שחלץ לשניה תחלה שריא ליה לאידך לייבומי קמייתא דמאן דחזי דחלץ לשניה ברישא וחזר וייבם קמייתא אסיק אדעתיה ולא אתי למחלץ לקמייתא ולייבומי שניה: ומשני ולא מתייבמות קתני · דאי נמי חלץ לשניה אין כאן יבום: ולימא ליה גזירה שמא ימות ואסור לבטל מצות יבמין · וה"פ לימא ליה רבי יוחנן הכא למתני' טעמיה לאו משום זיקה קא אסר לייבם ב' אחיות דס"ל אין זיקה דאי טעמא משום זיקה מכי חליץ לשניה ופקע זיקתה שרי לייבומי ראשונה כדאמרי' הכא אלא טעמא משום שמא ימות כדאמר בריש פירקין דלמא אדמייבם חד מיית אידך כו' ומשו"ה עקרו רבנן דין יבום מאחיות לגמרי ואפילו חלץ לחדא מינייהו דלא בטלי הו מצות יבמין כי היכי דלא ירגילו יבום באחיות ואתי לייבומי לכתחלה קמי חליצה ואדמייבם חד מיית אידך אבל לגבי מיתה דלעיל דאיירי בה ר' יוחנן ליכא למיגזר הכי: ר' אלעזר היא · בפ' ב"ש (לקמן קט.) ולא כדאמרי כרבנן: מדסיפא · דמתני' ר"א דקתני ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו (כו') ב"ה אומרים יוציאו: ולימא ליה · דלא ידעינן הי נפול ברישא דלימא ליה חלוץ לשניה: א"ה · דמשום דלא ידעינן הוא, הא אי הוה ידעינן מתייבמת ראשונה: היינו דקתני · כלומר הא דקתני יוציאו אמאי: בשלמא לראשון אמרי' ליה · אפיק דודאי באיסורא אתא לידך דא"כ ראשונה היא מאן שריא ניהלך הא אחות זקוקה היא ומי מאחיך חלץ לאחותה לאפקועי זיקה מינה אלא שני לימא (אחר) שייבם ראשון, שניה אירע לחלקו והיא זו ראשונה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה דהכי אמר בפ' כילד (לעיל כח.) קדמו וכנסו אין מוציאין מידם משום דליכא אלא ספק פגע באחות זקוקה והא נמי לשני ספק הוא: היינו דקאמר ליה אחיות איני יודע מי שנאן · דלא מצי לתרוצי כשמעתיה כלל: איסור ערוה · כגון חמותו או ערוה אחרת: דנפלה חמותו ברישא · *זו שאסורה (את האחרת) נפלה תחלה, והאי דנקט חמותו חדא מעריות נקט וניחא למינקטיה מילתא דשכיחא ושאר עריות טריחא מילתא לאשכוחי: אמאי · שני אסור בשתיהן ליקו חתן של ראשונה ולייבם לשניה דאינה חמותו ואינה אחות זקוקה ותיהוי חמותו לגבי אידך את יבמה שהותרה בשעת נפילה כו': כגון דנפלה הך דאינה חמותו ברישא · ואי במייבם לה האיך ברישא הויא שנאסרה משעת נפילתה (הוי) הלכך תו לא מהני לה היתר: קל היה להן לב"ה · כלומר ב"ה לקולא אמרי: ר"ש כמאן · אליבא דמאן: אי · אתא למימר בית שמאי אומרים יקיימו היינו ר"א: ואי אב"ה · קא מסהיד היינו אבא שאול והא ליכא למימר דטעמא דנפשיה קאמר, דלאו בר פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל הוא: תנינא חדא זימנא · בפרק כילד: אחותה של ערוה כשהיא יבמתה או חולצת כו' והיינו נמי אסור בה ומותר באחותה: התם · הוא דליכא אלא חד אחא לקמן וליכא למיגזר מידי אבל הכא דאיכא למיגזר דלמא אתא שני לייבומי (לאחיו) וקא פגע באחות זקוקתו דקמי דידיה הוו רמיין תרווייהו אימא אפילו הכי דלא רמיא ערוה קמיה לא לייבם, קא משמע לן: דקא מוכח · דמדלא מייבם האי (לאחיו) איכא היכירא דאחות זקוקתו אסורה והאי דייבם האי משום טעמא דערוה לא רמיא קמיה ולא אתי למישרי אחות זקוקתו בעלמא: אבל התם · דליכא אלא חד אח אימא לא לייבם דלמא אתי למישרי אחות זקוקתו בעלמא: איסור

תוספות

דהאי יבמות ליכא שום חששא והא לא חיישינן שאם נתיר כאן לייבם הראשונה כשכבר חלץ לשניה אתי בעלמא למיעבד איפכא שאינה חששא גדולה כ"כ שלא יטעו להתיר השניה שלא הותרה מתחלה בשביל שנתיר הראשונה שהותרה אבל באו לימלך בפנינו מתחלה יש לגזור כיון שהיו *הצרות עצמן יכול לבא לידי קלקול ומשני ולא מתייבמות קתני דליכא דין ייבום כלל אפי' קדם וחלץ כבר לשניה ופריך ולימא ליה שמא ימות וכו' ויעמיד המשנה כמ"ד אין זיקה דלדידיה ודאי אפילו קדם וחלץ לשניה דליכא למיחש טפי באלו יבמות מ"מ אסור לייבם ראשונה שאם נתיר כאן לייבם אחר חליצה יבוא בעלמא לייבם ברישא דלא מסקי אדעתייהו טעמא דלמא אדמייבם חד מיית אידך שאין זה טעם ידוע ועוד אר"י דיש לפרש בענין אחר ולימא ליה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא ואפי' חלץ כבר מעצמו לשניה אסרינן ראשונה ליבם דלמא אתי למישרי בעלמא שניה נמי כשקדם וחלץ לראשונה אבל במיתת שניה לא שייך למיגזר כי האי גוונא ומשני ולא מתייבמות קתני דליכא דין ייבום כלל אפילו מתה שניה ופריך ולימא ליה גזירה שמא ימות ולהכי אסרה מתני' אפילו מתה שניה דאי שרית לייבם בשני יבמים אחר מיתת שניה יבא להתיר בלא מיתה אבל ר' יוחנן לא איירי אלא ביבם אחד דביבם אחד לא אתי להתיר בלא מיתה דאם כן היה מבטל מיד מצות יבמין אבל בשני יבמין דאין מבטל מיד אלא דגזירה שמא ימות אידך ויבוא לטעות ולייבם וחזר בו ר"י מפירוש זה דביבם א' נמי קתני במתני' ולא מתייבמות דמשמע דליכא דין ייבום כלל ואפי' מתה שניה דקתני לקמן ג' אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות: **ולימא ליה ר"א היא** · היינו ר' אלעזר דהחולץ (לקמן דף מא. ושם) דתני גבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו אותה יבמה חולצת ולא מתייבמת ובקונטרס פי' דהיינו ר"א בפרק ב"ש (לקמן דף קט. ושם) דתנן המגרש את אשתו והחזירה מותרת לייבם ור' אלעזר אוסר: **לא סתם לן כר' יוסי הגלילי** · לר' יוחנן הוא דמסקינן הכי אבל רב חסדא מוקי מתניתין דשבועת העדות (שבועות לב. ושם) דכפרו שניהם בבת אחת כר' יוסי הגלילי ור' יוחנן מסיק התם אפי' תימא רבנן והיינו לטעמיה דהכא ובפ"ק דעירובין (דף ה: ד"ה וספק) פירשתי דקיימא לן דבידי אדם אפשר לצמצם ובידי שמים נמי משמע לרבא דאית ליה פרק בתרא דבכורות א). (דף ס: ושם) דאפשר לצמצם גבי יצאו שנים בעשירי ובפרק בהמה המקשה (חולין ע. ושם) גבי בעיא אם הלכו באברים אחר הרוב דמוקי לה שילא חליו ברוב אבר ואי אמרת דא"א לצמצם מאי קמיבעיא ליה דממה נפשך טעון קבורה דשמא יצא רובו ואין להאריך כי שם הארכתי: **הך דאין חמותו ברישא** · וא"ת מ"מ תקשה לרב דשרי אפילו שניה וי"ל דרב אית ליה אין זיקה ולא מיתסר אלא משום ביטול מצות יבמין וגזרינן דלמא מייבם אידך ברישא: ג) **רבי אליעזר אומר ב"ש אומרים יקיימו** · וא"ת וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן דהכי פריך בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה.) וי"ל דאיצטריך הכא לאפוקי מברייתא דאבא שאול דאמר קל היה להם לב"ה בדבר זה:

א) [ע"ש היטב וע"ע תוס' שם יז: סוף ד"ה אפשר] ב) [עיין לעיל במשנה כו.] אבל

תוספות ישנים

דנפלה הך דאינה חמותו ברישא. פ"ה דלאו דווקא נקט חמותו ה"ה ערוה אחרת. א"נ פי' ה"ר ריב"ן דנקט חמותו משום דחמותו הויא ערוה ראשונה לגבי כלאה דרבי מאיר דהאסורה לזה מותרת לזה כדקאמר (לקמן) [לעיל דף ט] רב [יהודה] מתרגם מחמותו ואילך ·

תוס' חד מקמאי

הדר אקשינן לר"י מהא דתנן היתה אחת מהן אסורה עליו אסור ערוה אסור בה ומותר באחותה והשני [אסור] בשתיהן קס"ד דנפול חמות ברישא ואמאי ליקום חתן ולייבם הך דאינה חמות ותהוי חמות ליבם אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והיתרה תחזור להיתירא הראשון אמר רב פפא כגון שנפל הך דאינה חמות תחילה כך היא הצעת הגמרא. והר' אלפס כתב משנתנו כפשוטה · ור"י דקי"ל כוותיה אמר זו אינה משנה וסיפא נמי דקא' השני אסור בשתיהן אוקמה רב פפא אליבא דר"י כגון דנפל הך דאינה חמות תחילה והוא ז"ל לא כתב דברי רב פפא והוא דבר תימה נישוב ונאמר כי דברי הרב ברורים ונכונים וטולה מתני' הלכה היא והא דתנינן ולא מתייבמות משום גזרה דלמא קדים וחליץ ברישא הראשונה כבר כדאמרן באו מפרקינן (חוקה) דיבמין דגזרינן דלמא הדר חליץ והדר מייבם הכא נמי לא שנא · ואע"ג דבפרק כיצד אמר קדש א' משתי אחיות ואינו יודע איזה מהן קדש דוקא שחלץ והדר יבומי אבל יבומי והדר מחליץ לא · הא גזרינן דלמא עביד הא אטו הא · שאני התם דספק הוא דהא אם קדמו וכנסו אין מוציאין אותה מידו אבל הכא דודאי אחות זקיקתו היא גזרינן הא אטו הא ואע"ג דלר"י שנינן ולא מתייבמות קתני למימר דליכא דין יבום כלל · שיהו ר"י מודה דגזרינן דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא והא דקתני בסיפ' אסור בשתיהן אפילו נפלה חמות ברישא ובדין הוא דליקום חתן ולייבם הא דאינה חמות

אלא גזרינן דלמא מייבם הך דאינו חתן ברישא · ורב פפא לא שני ליה הכי דמשמע ליה מדקתני אסור בשתיהן ב) אסור שוה ומשום הכי אוקמה כגון שנפל הך דאינה חמות ברישא · מיהו מ"מ אפלו נפל חמות בשתיהן או משום גזרה דלמא נפל הך דאינה חמות ברישא או משום דגזרינן דלמא קדים ומייבם הך חתן ברישא · וזו אותה סברת הרב שכתב משנתנו כפשטה וראתו ג) עלה לרב פפא דאמר ג' כגון דנפל דאינה חמות ברישא' דתינח לר"י אלא לרב מאי איכא למימר' איכא מ"ד דלא קשיא מתני' לרב אלא רישא דקתני ולא מתייבמות ולא סיפא דקתני השני אסור בשתיהן דרב לא קאמר אלא בכתה' אבל לר"י דאמר אסור בשניה לא שני ליה בין מתה ללא מתה · ואפ"ה מותר בראשונה מפני שהותרה בשעת נפילה ומשום הכי אקשינן ליה ממתני' · ולדידי מסתברא דלא קשיא ממתני' דרב לטעמיה דאמר אין זיקה לעיל ורב לית ליה האי סברא וכו' ומשני ה"מ היכא דקאי באפה אסור אחות אשה אבל הכא זיקה דרבנן הוא וס"ל לרב דמתניתין ס"ל יש זיקה וה"ל כמ"ד דקאי באפה אסור אחות אשה דאורייתא מדקאמר כל יבמה

א) נ"ל כדאמרינן בהך פירקא (דף לא ע"ב) גבי זיקת ב' יבמין. ב) נ"ל מדקתני אסור בשתיהן משמע דהוא איסור שוה ומשו"ה וכו'. ג) אולי נ"ל ומה דקשה עליה דרב פפא דאמר כגון דנפלה וכו'.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה א סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעה סעיף א:
[נ"א סימנים]
יב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
יג ג מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ה:

מסורת הש"ס

[לעיל יח. וש"נ] · לקמן מא. קט. · ליה יעב"ץ · לעיל יט. בכורות ט. יח. [שבועות לב.] · לעיל כו. · [תוספתא פ"ס] · [שבת מב. קלה. סוכה ע. ב"ק לד.] · לעיל כ. · [כפו"י אתי] · ס"א באחת · ס"א באחת

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' אליעזר היא כצ"ל וכן בכל העמוד: (ב) שם בשלמא לראשון אמרינן ליה מאן שרא לך אלא שני אמר: